

Magyarok Szlovéniában

Beszélgetés Göncz Lászlóval, a lendvai Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet igazgatójával

Jugoszlávia szétesése óta e sorok írójának Göncz Lászlóval általában csak valamely Magyarországon megtartott tanácskozáson adódik alkalma találkozni. A múlt héten Budapesten megszervezett Helyi közigazgatás és kisebbségek elnevezésű kétnapos konferencia szünetében készült az alábbi beszélgetés.

— *Annak idején figyelemmel kísérhettük Szlovéniában a szinte reklámozott kétnyelvű oktatás eredményeit és gondjait. Ma milyen az ott élő magyarság nyelvi szintje?*

— 1959-ben állami vonalon biztosították a kisebbségek jogait, s ez — gesztusértékében — mindenképpen mérföldkövet jelentett. Am a kétnyelvű oktatással, mint módszerrel, már alig foglalkoztak, kompromisszumos helyzet alakult ki, ami alapjában véve senkinek sem felel meg: a szlovének megutálták a magyar nyelvet, a kisebbség pedig nem tanulta meg kellőképpen saját anyanyelvét. A Mura vidéki sajátos nyelvjárás, valamint a jövevényszavak gyors ütemű átvétele további nehézségeket jelentett. Mára az a helyzet, hogy a vegyesen lakott településeken az iskolák két-

nyelvűek, a lendvai középiskola szintén, továbbá magyar lektorátus működik Mariborban és Ljubljánban. Önálló, magyar iskolarendszert azonban képtelenek vagyunk már felállítani, a nemzeti tudat is gyenge, nyilván a magyar szülők sem adnák pusztán magyar tanulóiskolába a gyerekeket. Így kénytelen-kel-

letlen: marad a meglévő iskolarendszer.

— *Szlovénia önállósulása után a kisebbségi jogok területén történt-e változás?*

— Semmi új; a szlovén államvezetés minden alkalommal hangsúlyozza, a kisebbségi jogkört inkább bővíteni kívánja. A többpártrendszer beindulása nyomán az utóbbi

egy-két esztendő azonban a gyakorlatban negatív előjelű tapasztalatokat is hozott: gyakran megkérdőjeleznek olyan dolgokat — például a kétnyelvű utcanévek használata —, amelyeket az alkotmány egyébként szavatol. Állami szinten tehát minden rendben, helyben már kevésbé...

— *A Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet milyen feladatokat lát el?*

— Intézetünket az egykori érdekközösség 1994. január elsejével alapította meg, feladatunk az amatőr művelődési tevékenység felkarolása, szakmai irányítása, a vendégszereplések megszervezése, a másutt élő magyarsággal való kapcsolattartás, a könyvkiadás és -terjesztés (évente hat-hét kiadványunk jelenik meg), a néprajzi vonatkozású anyaggyűjtés stb. Lényegében tehát mindennel mi foglalkozunk, ami nem politika — a szétválasztás után az a Muravidéki Magyar Nemzetiségi Közösség hatáskörébe tartozik. Ami bennünket illet, Szlovéniában harminc magyar műkedvelő egyesület tevékenykedik, munkánkkal mindenképp elött őket kívánjuk segíteni.

Sinkovits Péter

Fazekas Tibor: Lobogás (pasztell)

Kultúrkiadók

A harmónia négyszögei

Művelődéstörténészek állítása szerint őseink mágikus hite, s a kereszténység felvétele közötti ropant nagy feszítvolságú időegységet nem utolsósorban egy fölöttébb közkedvelt (ma már) szórakoztató játék, a mágikus betűnégyszögek ívelik át. Ezeket a négyszögeket a Krisztus utáni első évszázadokban mágikus erejükön túl általában a harmónia kifejezésének tekintették. E betűnégyszögek egyik legismertebb példája a SATOR AREPO TENET OPERA ROTAS. Egy hasonló négyszög, amelyet általában az 1314-ben szétvert templomos lovagrenddel kapcsolatban emlegetnek, így hangzik: SATAN ADAMA TABAT AMADA

NATAS. Ha beírjuk egy 5×5-ös négyzet rácskeretébe a szavakat úgy, hogy vízszintesen és függőlegesen is lehessen őket olvasni, akkor az egész mondat hátulról előre is olvasható.

Szellemtörténészek kiutatták, hogy a mágikus hiedelmek bővületében élő — bár a kereszténységet már felvett — őseink, a négyszöget tartalommal töltve, a sátrani erőktől való megszabadulást remélték.

Az alább közölt harmónia négyszög egyik névtelen középkori költőnk által kitöltött változat, amelyet a kutatók a végveszélytől való megszabadulás ősi fohászáként értelmeznek.

P. T.

Setétséget ad az világtalan korszak magyarjain:
Agyamat az démon szállta meg, keblemm kígyómarta,
Testem az halál aratja. Buda kardom Álmost vakít,
Atilla véremmagvostalan; keresztet Vajkot áldja,
Nimrud hunja elhulla. Safan adama tabat amada natas.

A Hargita hangjai Budakeszin

A *Hargita hangjai* címmel zenés, táncos műsorral vendégszerepel Magyarországon a csíkmadarasi *Forrás Népi Együttes* a Budapesti Székely Kör meghívottjaként. Első fellépésük a Szentkirály utcai Pro Cultura színháztermében lesz holnap este 7 órakor; ezt követően — csütörtök délután 6 órától — Budakeszin mutatják be programjukat az Erkel Ferenc Művelődési Központban. A belépés mindkét alkalommal díjtalan.

A budafoki dalosfesztiválról

Nemrégiben tartották meg a budafoki dalosfesztivált. Miért fontos ez az esemény a mindennapok forgatagában? Mert értékeket hordoz, értéket közvetít; több önmagánál. Legyőzi a tapasztalati világot. Különösen most, amikor a hedonizmus: az élvezetnek való élés a cél, a meghatározó. A hétköznapok fölé emelkedett a Budafoki Iparostestület Dalkörének szárnyaló hangján Halmos Jubilate kórusa. Ércesen, fénylően zengett. A bizakodás erejével harsant föl. Eleve nem szólalt meg a Vörösmarty Művelődési Ház Acélhang Férfikarának előadásában Bartók „Levél az otthoniakhoz” című műve: éreztük, a hazavágyódás, a sóvárgás s a haza után: a szívünkben örök minták őrizője egyben. A mindenkori elment fiú, lány köszönete az otthonnak ismert tartásának megalapozója ez az életben. A biatorbágyi fér-

fikar különösen Mendelssohn „Búcsú az erdőtl” című darabját adta elő őszinte átéléssel, de Bárdos „Igyunk áldomást” kórusdarabjával fergetegesen ellenpontozta a nagy romantika képviselőjének líraian szomorú szerzeményét. A kórusvezetőről egy-két szót külön kell írni — nem a különbségtétel kedvéért olyan kiváló karnagyokkal szemben, mint Kárpáti József vagy Tornyos György. Szakály Mátyásról azért is illik szót ejteni, mert a közel környéken egyike volt hosszú évtizedek óta a bartóki-kodályi örökség elkötelezettjeinek. Pest mellett a legnagyobb zeneti nevelővé vált. Aki látta föllépni a pódiumra a hófehér hajú dirigens, csak tisztelettel gondol rá. 80. évében átéléssel, energikusan, árnyaltságokat kibontva vezényelt.

Gazdagodtunk általa...

(f-bangha)

Gödöllői művész Budapest

Kiállítás a Bélyegmúzeumban

„Ember és természet” címmel nyílik meg Szekeres Erzsébet Gödöllőn élő iparművész és Bánki Judit Hagner szobrászművész közös kiállítása november 18-án, pénteken 16 órakor a Posta és Távközlési Múzeumi Alapítvány Bélyegmúzeuma, Budapest VII., Hársfa utca 47. szám alatti kiállítótermében. Megnyitót mond Jakob

Györgyné, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatósa posta- és bélyegosztályának vezetője. Hegedűn és brácsán közreműködik a Belgiumból érkezett Daniel Kert és Sylvie Barat. Az est háziasszonya Kovács Gergelyné, a Postai Alapítvány ügyvezető igazgatója. (A kiállítás január 30-ig tart nyitva.)

Bemutató előtt a Győri Balett

Magyar balettdíj

Második alkalommal adják át a Philip Morris Magyar Balettdíjat november 18-án a tizenötödik születésnapját ünneplő Győri Balett legújabb premierjén. Az elismerést az a táncos nyerheti el, aki kiemelkedő teljesítményével hozzájárul a magyar balett értékeinek megőrzéséhez, és aki méltón képviselheti a világ színpadain a hazai táncművészetet. Az amerikai nagyvállalat több mint három évtizede támogatja a kultúrát, a művészeteket. A táncművészek elismerésére hozta létre hét esztendője a Finn Balettdíjat elsőként, majd 1993-ban a Ma-

gyar Balettdíjat. A díj mellett — amely jelentős pénzjutalmat is jelent — egy ígéretes fiatal tehetség junior-díjat vehet át első ízben a győri ünnepségen. A kitüntetésről művészeti tanács döntött. A táncművészet „ünnepén” tartja új bemutatóját a Győri Balett. Jubileumi előadásuk címe: *Monarchia—Monarchia*. A táncjáték zenéjét Andreas Baksa magyar származású, Ausztriában élő komponista szerezte. A díszleteket és a jelmezterveket Gombár Judit készítette. A koreográfia William Fomin és Kiss János munkája.

Ottlik Géza emlékezete

Ottlik Géza, a XX. század egyik legjelentősebb magyar írója éveken át Gödöllő lakosa volt. Így nem véletlen, hogy halála után négy évvel az első Ottlik-kiállítást Gödöllőn rendezik. A városi múzeumban november 27-én 16 órakor nyílik meg emlékkiállítása. Megnyitót mond Balassa Péter esztéta, szaxofonon közreműködik Dész László.

Könyvet kárpótlási jegyért

Az Akadémiai Kiadó karácsonyi ajánlatából

Az Akadémiai Kiadóban visszafogottabban tervezték az idei téli könyvvásárra, mint tavaly, amikor saját könyvekkel teremtettek maguknak konkurenciát — mondta Zöld Ferenc igazgató, a kiadó tegnap sajtótájékoztatóján. Könnyed indításnak szánta az angolból átvett „Karácsonyi album”-ot, amely a kézügyességre apel-

lál, segítségével magunk készíthetjük el az ünnepi díszeket. Természetesen a könyvek bemutatását ezután lexikonokkal folytatta. A Klanczy Tibor indította Magyar Irodalmi Lexikon harmadik kötete is elkészült, aminek a szerződése még 1986-ra nyúl vissza. (Tehát egy részét át kellett írni.) Miben különbözik ez a harminc évvel korábbi, Benedek Marcell által szerkesztett másiktól? Az időszerűsége túl abban is — tudtuk meg —, hogy az

újabb hosszas irodalomelméleti szócikkeket nem tartalmaz, ahelyett szigorúan csak az írókra koncentrált.

Asztalra tették a Világirodalmi Lexikon 16. és 17. kötetét is, jövőre a 18.-kal be is fejezik a sorozatot.

A szépségükkel is érdeklődést keltő könyvek sorában talán a nagy sikerű *The Times Atlas* sorozat, „Régészet” című kötete az első, majd „A bibliai idők kincsei” és *Hajnóczy Gábor* „Az ideális város a reneszánszban” — hogy csak a legfontosabbakat említsük.

A legérdekesebb hírt utólagára hagyta az igazgató: az Akadémiai Kiadó valamennyi könyvesboltjában — Budapesten és vidéken egyaránt — kárpótlási jegyért is lehet könyvet vásárolni november 21-től december 31-ig. Mégpedig névterekben. (f-dy)